

ZPRAVODAJ

ČESKÉ KOORDINAČNÍ RADY
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL NÁRODŮ VÝCHODU

Listopad 2004

Ruský hudební salon jubuluje

Nad stověžatou Prahu se z kavárny Černá labuť rozléty ruské romance, houslové improvizace i interpretace světoznámých děl, klavírní přednes i šansony doprovázené kytarou... a publikum bouřlivě aplaudovalo, zpívalo (především ve druhé, méně klasicky zaměřené, části) a vděčně přijímalo přídavky. Ruský hudební salon se v září letošního roku s velkým úspěchem konal již po osmdesáté!

Toto hudební sdružení bylo založeno v roce 2000 Českou asociací rusistů. Autoři projektu navázali na tradici ruských salonů a kabaretních síní z přelomu 19. a 20. století (Petrohrad, Moskva) a z let 1918–1939 (Praha). Základem souboru je kvarteto česko – ruských umělců: Irina Burcevová (zpěv), Jiří Klapka (zpěv, kytara, průvodní slovo), Natálie Shonertová (klavír) a Alexandr Shonert (housle). Sestavu obvykle doplňují: Pavel Zacharov (sólová kytara), Oleg Samodurov (balalajka), Jan Klapka (zpěv) u klavíru občas střídá paní Natálii Svitlana Zatonská.

Komorní program je složen z písňové a instrumentální tvorby, vážná hudba se prolíná s populární, lidové písně se zhudebněnou poezií. Repertoár zahrnuje zejména skladby ruské (písně, romance), ale také cikánské, židovské a české písně a v neposlední řadě i šansony. Přednes je v originále, nezřídka současně i v překladu. Jednotlivé Salony se od sebe ovšem dramaturgicky mírně liší – umělci program doplňují o premiéry nových skladeb (zejména od žáka Arama Chačaturjana Vjačeslava Grochovského, „dvorního“ skladatele Salonu a dlouholetého dirigenta moskevského Divadla Romen). Nové vnáší i jednotlivá vystoupení významných hostů Salonů. V průběhu jeho trvání se zde postupně představili ruští a běloruští i ukrajinští sólisté Národního divadla a Státní opery, např. J. Kruglov, O. Korotkov, N. Marčenko, T. Menaždinová, N. Petrenková, E. Treskin, J. Višňakov a další, herci: například N. Divišková, L. Malkinová, B. Navrátil, V. Nerušilová, J. Vodňanský, šansoniérky P. Oldenburk,

J. Rychterová, S. Kalousková a T. Wemjan, ruští básníci a spisovatelé žijící v České republice i hostující (například M. Blumental, I. Inov, S. Levický, L. Vondroušková, A. Zlenko), dále mnoho umělců přijíždějících do Prahy z Ruska, Ukrajiny a z Běloruska, mezi jinými slavný ruský herec A. Petrenko, ale také celá řada instrumentalistů a komorních orchestrů. V pořadu Ohlasy písní slovanských účinkoval soubor společně s Českým skifflem bratří Traxlerů v pražské Viole, kde měl také samostatné vystou-

Na 80. Ruském hudebním salonu s Nikitinovými skvěle improvizoval Alexandr Shonert.

pení. Ve velkém programu Hašler září účinkovali členové Salonu společně s Jiřím Suchým, Sestrami Havelkovými, Šlapetem, Divadlem Jana Hrušínského a dalšími umělci. Soubor také hostuje po celé České republice a jeho členové vystupují rovněž v zahraničí (Bělorusko, Kazachstán, Polsko, Německo, Slovensko, Španělsko, Švýcarsko, Rakousko, Rusko, Ukrajina).

Nejslavnější ruské duo poprvé v Praze

Jubilejní 80. salon konaný 16. září 2004 v Černé labuti byl koncipován jako pocta českému písničkáři, herci a kabaretiérovi Karlu Hašlerovi, od jehož narození (31. 10. 1879) uplynulo 125 let.

Tento autor více než 350 písní, z nich řada zlidověla, přítel ruského humoristy Arkadije Averčenko, jehož povídky také interpretoval, dával ve 20. letech minulého století ve svém kabaretu prostor k vystoupení předních ruských umělců-emigrantů. Tvorbě a osobnosti Karla Hašlera byla věnována první polovina večera, ve druhé vystoupili vzácní hosté Tatjana a Sergej Nikitinovi. Bohemisté v Rusku nazývají Sergeje, s jistou nadsázkou, ruským Hašlerem – mají společný počet písní i jejich popularitu.

Nikitinovi vystudovali fyzikální fakultu Moskevské univerzity, kde později oba také pracovali jako odborní asistenti. Jsou kandidáti věd. Jako duo vystupují od roku 1974 – dlouho spojovali písňovou tvorbu s vědeckou prací. Sergej je od roku 1987 vedoucím hudební studia v Divadle Olega Tabakova, Tatjana byla v letech 1992–1994 náměstkyní ministra kultury Ruské federace.

(Pokračování na str. 5)

V současné době se představení konají pravidelně v Černé labuti, kde se také 9. prosince 2004 uskuteční předvánoční Salon.

Ruský hudební salon, to je čas návratů do ruských stepí i měst, výlet do minulosti i pohled na současnost a v neposlední řadě čas strávený v příjemném (bilingvním) prostředí. Možná právě proto si program nachází více a více stálých diváků. *MgA. H. Kožová*

Blahopřejeme předsedovi ČKR SPNV ing. Vladimíru Remkovi ke zvolení poslancem Evropského parlamentu. Sídlo jeho české kanceláře je v budově Společnosti.

Ve dnech 6.–9. května 2004 se na pražském Výstavišti uskutečnil X. Mezinárodní veletrh Svět knihy, který již nedílně patří do světového kalendáře knižních veletrhů. Pokud jsme si v minulosti stěžovali na malý zájem ruských nakladatelství, tak v letošním roce patřil ruský stánek mezi nejzajímavější, s velkou nabídkou. Osobně jej otevřel velvyslanec Alexej Fedotov a mezi přítomnými ruskými nakladateli a spisovateli uvítal klasika dětské literatury, prezidenta Rady pro dětskou knihu Ruska, Sergeje Michalkova (*1913). Dvojnásobný autor hymny (SSSR i Ruské federace), stále svěží nestor ruských spisovatelů vtípně pohovořil o svém láskyplném vztahu k Čechům a k naší literatuře, kterou má pod kůží nejen jako čtenář, ale i jako překladatel – přebásnil mimo jiné i libreto Prodané nevěsty, Čerta a Káci a Rusalky.

Fr. Černý a K. Holas ze skupiny Čechomor.

Mezi knihami velmi zaujal titul *Praha ruskými očima v 19. až 21. století* z nakladatelství Rudomino, který představila editorka a šéfredaktorka Natalija Glazkova. Solidní publikace má 527 stran a obsahuje pohledy téměř sto třiceti osobností ruské kultury. Jsou zde například názory Turgeněva, Gogola, Balakireva, Dostojevského, Čajkovského, Repina, ale také Majakovského, Cvetajevové či Nabokova, z našich současníků pak např. Pugačevové, Nikolského, Inova a Daškové. Cenné je zařazení medailonků autorů s bohatým poznámkovým aparátem a jmený rejstřík. Kniha je pramenem mnoha nových informací a zajímavým dokumentem rusko-českých kontaktů.

Velký zájem pedagogů byl o besedu *Učebnice ruského jazyka pro cizince: nová generace* s generální ředitelkou nakladatelství „Ruský jazyk. Kurzy“ Světanou Remizovovou, která představila řadu nových učebnic. V doprovodném programu se ještě uskutečnila samostatná beseda se Sergejem Michalkovem a výstava známého ilustrátora dětských knih Alexandra Kokoškina. Věříme, že úspěch ruského stánku bude inspirací k účasti dalším nakladatelstvím, působícím i mimo Moskvu. jk

Letní noc pod Kunětickou Horou u Pardubic. V přeplněném amfiteátru více než šest tisíc diváků všech generací- převládají však mladí. Zpívají společně s účinkujícími. Jeden z koncertů turné české skupiny, která šíří slávu našich lidových písní.

Čechomor – původním názvem I. Českomoravská nezávislá hudební společnost, patří k těm vzácným hudebním skupinám, pro které chybí srovnání. I když jejich hudba čerpá ze staletých tradic, dokáže oslovit posluchače všech generací u nás i v zahraničí. Hudba srší energií a má jasné zařazení, nadhled i upřímnost, což jsou kvality na rockovém poli čím dál vzácnější. Na konci roku 1990 skupina vydala své první album *Dověčnosti*, které obsahovalo řadu upravených lidových písní z Čech a Moravy. Došlo k šoku: prodej nového alba překonal i ty nejdvažnější odhady, a to bez jediného placeného inzerátu či marketingové kampaně. Nově získané obecenstvo se pro hudebníky stalo výzvou. Vedle „aktualizace“ lidových písniček do soudobého tvaru měli ještě další sen: zkombinovat je se zvukovými barvami smyčcových nástrojů, což se podařilo na znamenitém albu *Proměny*, natočeném spolu s Collegiem českých filharmonií. V roce 2001 natočil Čechomor film *Rok ďábla*, jehož děj je založený na reálných i surrealistických příbězích ze života kapely na turné. Získal Křišťálový globus v Karlových Varech a celkem sedm cen Český lev – včetně ocenění hudebního doprovodu, který byl společným dílem Čechomoru, Karla Holase a Jaromíra Nohavici. Za tentýž rok kapela získala hned třikrát cenu Anděl: jako skupina roku, za album *Proměny* i za stejnojmennou skladbu. V následujícím roce vyjel Čechomor na úspěšné turné, zachycené na

albu *Live*, a v roce 2003 účinkuje opět společně s Collegiem českých filharmonií a dalšími hosty na koncertním turné, z něhož vzniklo DVD. Skupina projela východ i západ severní polokoule od Ameriky po Rusko, kde ve městě Jaroslavl nastoupili na *Loď komediantů* a společně s dalšími soubory z Maďarska, Polska a Slovenska pluli více než dva tisíce kilometrů do Petrohradu na oslavy 300. výročí jeho založení. Plovoucí „kulturák“ měl po cestě řadu zastávek – vyvrcholením byl pak koncert v petrohradském sále Money Honey. Jak vás přijalo ruské publikum? „Po každé skladbě křičeli diváci „Molodci!“ a „Bravo!“ – s nadšením reagovali na zařazení písně *Goluboček*. „Rusové nám rozumějí – nejen že jsme se domluvili, ale oni chápou i naše texty,“ říká zakladatel skupiny František Černý – „pokud je člověk vnitřně neklidný a chce poznávat nové věci, zjistí, že v Rusku je spousta dobré muziky.“ Při hledání nového repertoáru ocenil F. Černý i náš počin – Špalíček moravských písní (informaci o sborníku jsme otiskli ve Zpravodaji 1/04), kde jej zejména zaujaly písně *Kdo má zlú ženu* v neděli, *Vigli* sa synečku, *vigli* a *Só já veselá*.

V hudbě Čechomoru je krása i jemný humor, naše kultura, krajina i povaha obyvatel. Na rozdíl od lidové hudby z Ruska, Maďarska či Balkánu je naše hudba dodnes pro zahraniční posluchače takřka neznámá a Čechomor má šanci přinést český jazyk i českou hudbu na mezinárodní scénu.

Za dětmi v Bělorusku

Za účelem výběru dětí pro ozdravné pobyty a navázání nových kontaktů navštívili v polovině března letošního roku Bělorusko ing. Karel Janíček a Martin Dobiáš.

Kromě Minsku a Gomelu jsme byli na návštěvě u vedoucích a dětí v několika malých městech i osadách a všude se opakovalo totéž – velmi srdečné přivítání, vzájemné informace a vzpomínky na pobyt v České republice a v Bludově, říká dlouholetý organizátor ozdravných pobytů ing. Janíček. Tak na příklad v malé vesničce Lužok společně s jedenácti účastníky ozdravného pobytu z roku 2003 čekali i jejich rodiče a bohatě prostřené stoly. Slova vděčnosti a úcty neměla konce. Doslovně každý účastník pobytu nás chtěl pozvat na návštěvu domů, seznámit s příbuznými a kamarády. Náš pobyt v obci uzavřel školní koncert – s vystoupením našich loňských hostů. Podobná situace byla v Čechersku, nebo v Osipoviči. Srdečné přijetí bylo i na centrálních úřadech a ve společenských organizacích v Minsku. Při jednání s vedením Obščestva družby (Společnost přátel) jsme byli informováni o zájmu o navázání nových kontaktů –

v současnosti eviduje Obščestvo dvanáct měst, která mají zájem o spolupráci s městy v České republice zejména v oblasti kultury, např. výstavy českých výtvarných umělců, či hostování běloruských operních pěvců.

Je v Bělorusku stále zájem o bohemistiku?

V době našeho pobytu podlehla dlouhé a těžké nemoci prof. Irina Šablovská, profesorka českého jazyka a literatury na Filozofické fakultě Minské univerzity, předsedkyně výboru Bělorusko–Česká republika. Ale jí zahájená a stále probíhající výuka češtiny na univerzitě má stále velký počet studentů a dalších zájemců. Právě s nimi se můžeme setkat při studijních výměnných pobytech například na brněnské univerzitě, jistě také někdo přijede s běloruskými dětmi – jako tlumočník a pedagog – na ozdravný tábor k nám do Bludova.

Bělorusko je po mnoha stránkách zajímavá země a myslím, že bychom měli více přispívat k jejímu poznávání.

Fotbalista nebo divadelník

Před prvním představením 74. Jiráskova Hronova se na jevišti divadla uskutečnila slavnost. Ministr kultury Pavel Dostál předal profesorovi PhDr. Janu Císařovi Cenu ministerstva kultury za zásluhy a činnost v oboru amatérského divadla. O této legendě českého divadla je mnoho známé, méně už, že kdysi váhal mezi fotbalem a divadlem.

Fotbal byl opravdu má velká vášeň, kvůli které jsem se málem stal opravářem ledniček, jak mi, když se nezlepším ve škole, vyhrožoval otec. Dostal jsem se sportovně poměrně daleko – do SK Hradec Králové. A bylo to právě v době, kdy tam na jednu sezónu přišel Josef Bican.

Jeho hraní, to byl koncert. Kdysi ve Slávii existovalo slavné duo Kopecký–Bican a oni hledali někoho, kdo by podobný tandem s Bicanem tvořil v Hradci. Já byl rychlý a technik, párkrát mě zkoušeli a já dostal šanci několikrát Bicanovi ten balón na hřišti přistrčit a několikrát jsem od něj dostal klasickou českou uličku. Jednou jsem mu ale radost neudělal. Ustřelil jsem mu totiž gól. Šlo dokonce o stou branku našeho mančafu, v sezoně, nebo

v soutěži – zezadu přišla nahrávka a já jsem byl blíž. I když byl stále rychlík, ale přece jen už starší pán, bylo mu třicet devět – no já ho předběhl. Byl jsem najednou sám před brankářem, tak jsem tu míčudu jenom strčil a byl gól. On pak ke mně přišel a zavrčel mi: „No, mladej, to jsi nemusel.“

■ Na to musíte být dost hrdý!

Také jsem, ale omluvil jsem se mu: „Pane Bican, ale já strašně nerad. Já jsem nevěděl, že jste za mnou. Já to tušil, ale kdybych to věděl najisto, tak bych do toho neletěl.“ On jen tak mávl rukou a řekl: „To je dobrý, tak přistě.“

■ Měl jste někoho, kdo byl pro vás „Bicanem“ i v divadelní teorii a kritice?

Můj vzor byl Viktor Šklvovskij. Potkal jsem ho v šedesátých letech a bylo to pro mě jako

Trstěnický faun, Jiráskův Hronov a tradice

V Trstěnici u Litomyšle se ve dnech 7. a 8. srpna 2004 konal již 9. mezinárodní festival hudby a divadla Trstěnický faun. Účinkující soubory byly z Čech, Maďarska, Německa, Švýcarska, USA. Největší zastoupení měly tradičně umělecké kolektivy z Ruska: Teatr YOU, Teatr Maksimova, Studio Tadjany Azitulové. Švýcarsko-německý soubor Theater Urban režíroval proděkan Divadelní Akademie Sankt Peterburg Jurij Vasiljev. Festival doprovázela výstava fotografií Olgy Nazarovové. A právě díky převaze ruského umění si Faun vysloužil přezdívku Festival SČSP. V nedalekých Svitavách se totiž, z iniciativy místních ochotníků, konala v letech 1973–1989 Národní přehlídka ruských a sovětských divadelních her, která má přes výhrady své místo v historii našeho amatérského divadla. V knize Cesty amatérského divadla, píše vedoucí autorského kolektivu, prof. dr. Jan Císař, DrSc.: „...pod oficiálním politickým rázem svitavské přehlídky se nabízely možnosti hrát texty nejenom zajímavé, ale i takové, jež by byly jinde politicky podezřelé.“ Uvádí i zajímavý rys, který sílil od druhé poloviny sedmdesátých let v inscenacích „jež se snažily překonat nástrahy náročného repertoáru i schéma ideového záměru, zaujetí postavami, jejich situacemi i problémy jako situacemi a problémy, k nimž herec zaujímá osobní vztah. Pokud je přímo nepřijal za své. Současná sovětská dramatika dodávala pro toto herectví často silnější impulsy než současná dramatika a literatura česká či jiných socialistických zemí.“ Kniha mapující historii od 12. do konce 20. století je součástí úctyhodného čtyřsvazkovém souboru publikací K dějinám českého amatérského divadla. Další díl

je pak věnován Bibliografii a zejména fascinující jsou dva díly Místopis českého amatérského divadla, jež zaznamenávají stopy působení amatérských souborů v jednotlivých místech, jejich specifika a dokládají význam tohoto různorodého spontánního a velmi široce rozvětveného jevu. Ostatně – hledejte na světě zemi, kde by se málem v každé obci hrálo divadlo, přičemž máme i soubory, které kontinuálně pracují více než 200 let. Krásně vybavený komplet o tomto našem národním stříbře vydalo v letech 1998–2002 zařízení Ministerstva kultury ČR – Informační a poradenské středisko pro místní kulturu IPOS-ARTAMA.

Divadelní festival 74. Jiráskův Hronov byl na rozdíl od Fauna na zahraniční soubory a dramatiky podstatně chudší. Očekávané dny ruské kultury – Ruská sezóna, které by mohly přinést nové umělecké impulsy, byly přesunuty na rok 2005. Z ruské dramatiky, vzhledem k nedostatku informací převládá v dramaturgii amatérských souborů klasika 19. století, z autorů 20. století je zařazován nejčastěji Bulgakov a nověji spisovatelé tzv. Oberiuti: Charms, Vaginov, Vveděnskij. Právě adaptace Vveděnského hry Vánoce u Ivanovových, uvedená na Hronovské přehlídce, nadřadila morální apel nad čitelný divadelní tvar, s nímž se lze divácky konfrontovat, a dala podnět k diskusi, kde začíná a končí divadlo. Pro příští, 75. Jiráskův Hronov, bylo dohodnuto zařazení semináře O současném ruském divadle a spojení sil organizátorů Trstěnického fauna a hronovské přehlídky s využitím souborů i osobnosti režiséra Jurije Vasiljeva, který by vedl divadelní dílnu, zařazení ruského kabaretu atd. Budeme se těšit.

zjevení, když jsem s ním pak dělal rozhovor, divil jsem se, že po všem, co ve svém životě zažil, kdy ho osočovali z formalizmu apod., je tak spokojený a veselý. On mi odpověděl: „Já si vůbec nestěžuji. Já prožil ve svém životě deset krásných let. To člověku úplně stačí.“ A já si dneska říkám, ano, i já měl ve svém životě šťastné období – šedesátá léta. Zaplatpánbůh za ně.

■ Jaký má divadlo dnes pro vás smysl?

Už nevěřím, že by divadlo bylo něco, co ten svět ovlivní. Ale divadlo má smysl – jsem hluboce přesvědčen, že má. To důležité, co v něm je, je živý herec. Divadlo dělá živý člověk a všechno se vztahuje k aktivitě toho člověka. To je ten význam divadla. Že vzniká a existuje jak pro ty, co to hrají, když to berou vážně, tak pro ty, kteří jsou v hledišti. Jde o prožití člověka té situace na jevišti. To je to, co je na divadle nejdůvěrnější, nejučinější a co má stále nějaký smysl. Proto mě divadlo stále zajímá.

Ze Zpravodaje 74. Jiráskova Hronova – kráceno

Málo známý portrét Aloise Jiráska z roku 1883.

Česká dramatika do Ruska

Náš Divadelní ústav a petrohradské nakladatelství Baltijskije sezony, vydaly společně publikaci, jejíž titul nese název hry Ego na Tobiaše a představuje průřez moderní českou dramatikou za posledních přibližně třicet let. Kniha obsahuje ruské překlady divadelních her Josefa Topola – Konec masopustu, Ladislava Smočka – Podivné odpoledne Dr. Zvonka Burkeho, Pavla Landovského – Hodinový hoteliér, Arnošta Goldflama – Písek, Jana Antonína Pitínského – Pokojíček, Lenky Lagronové – Antilopa, Petra Zelenky Příběhy obyčejného šílenství, a Ego na Tobiaše – Je na čase, aby se TO změnilo! Iniciátorkou vydání i editorkou publikace je bývalá kulturní atašé Velvyslanectví ČR v Ruské federaci PhDr. Vlasta Smoláková, CSc. a autorem předmluvy je Pavel Janoušek. Kniha vychází vstříc obnovujícímu se zájmu ruské veřejnosti o českou kulturu, která se v poslední době projevuje mimo jiné i vydáváním české literatury – vedle K. Čapka, Haška, Kafky či Poláčka, také Hrabala, Škvoreckého, Kundery a dalších.

Rok jubilea slavného spisovatele a dramatika Antona Pavloviče Čechova (1860–1904) byl zahájen vědeckou konferencí, kterou iniciovala a uspořádala Katedra slavistiky Filozofické fakulty UP Olomouc společně s Českou asociací rusistů a Českou koordinační radou SPNV na Olomoucké univerzitě v březnu 2004. Představitelé našich univerzit zúčastnění na konferenci se dohodli na uspořádání Mezinárodní čechovovské konference v listopadu 2004 se zaměřením na interpretace zejména v divadelních inscenacích.

V březnu také vyšel v nakladatelstvích Dokořán a Argo dotisk Čechovových krátkých humoristických próz nazvaný *Podvodníci z nouze*. Libor Dvořák vydal svůj nový překlad poprvé na sklonku loňského roku a byl okamžitě rozebrán. Jeho výbor stává především na prakticky neznámých Čechovovských prózách, které původně vycházely pod pseudonymem v novinách a časopisech, a jen ojediněle je výbor doplněn známými povídkami ze zlatého fondu.

Čechy Marině Cvetajevové

je název výstavy o tvorbě a životě ruské básnířky v Československu, kterou pořádaly Národní knihovna České republiky, Slovanská knihovna při Národní knihovně a Společnost Mariny Cvetajevové.

Zahájení výstavy se uskutečnilo 9. září 2004 v prostorách Klementina a bylo opravdu slavnostní – Jan Zítka a zejména Nina Divišková s podmanivým hlasem recitovali znamenité překlady veršů Jany Štroblové a mezi vystupujícími jednoznačně zaujalo zasvěcené a inspirativní úvodní slovo prof. PhDr. Vladimíra Svatoně, který vyzdvihl, že historická fakta, prezentovaná na výstavě jsou vložena do širší perspektivy aktivit ruské emigrace a jejího vztahu k českému kulturnímu i politickému dění. Hovořil o tom, že však dosud schází syntetická publikace, kde by byly v úplnosti otištěny a podrobně komentovány všechny důležité dokumenty o vztahu básnířky k Čechům a k české kultuře, tedy jistý souhrn dosavadního zkoumání. Za deficit považuje také skutečnost, že nebyla dosud přeložena do češtiny poéma Krysař (Krysolov, 1925), ke které Cvetajevovu údajně inspirovala návštěva Moravské Třebové, kde studovala na ruské škole její dcera Ariadna (11 let). „Báseň Cvetajevové je v duchu všech novodobých zpracování starého německého námětu protiměšťáckou satirou a nemůže být pochyb, že tu Cvetajevová čerpala z dojmů, které načerpala v našem českoněmeckém prostředí a že tedy její vztah k Čechům obsahoval i kritickou a ironickou polohu. Dílo Mariny Cvetajevové nás však nezajímá pouze proto, že žila v Čechách a že se inspirovala několika českými

v červnu se uskutečnil na festivalu Divadlo evropských regionů téměř devítihodinový projekt *Nuda* v Hradci Králové neboli Čechov Čechům. Již jednotlivé části třídílného projektu inscenací Vladimíra Morávka, inspirované čtyřmi dramaty Mistra (*Tři sestry*, *Racek*, *Strýček Váňa* a *Višňový sad*) aspirovaly v uplynulých letech na nejvyšší ocenění za divadelní práci – Cenu Alfreda Radoka.

Čechovovo výročí připomněl i Český rozhlas četbou na pokračování ze vzpomínek Čechovovy nenaplněné lásky Lydie Avilovové a pořadem *Proč žijeme, proč trpíme*.

Na 12. ročníku Mezinárodního festivalu Divadlo 2004, který se konal v září v Plzni proběhla výstava *Čechov v Čechách*. Autorka výstavy PhDr. Vlasta Smoláková vzpomněla fakt, že letos v říjnu uplynulo 115 let od prvního uvedení A. P. Čechova na tuzemskou scénu: v roce 1889 měla v Divadle na Vevří v Brně premiéru jeho aktovka Medvěď a o rok později uvedla jeho *Námluvy* hned dvě česká divadla – Městské divadlo

podněty. Je třeba, abychom se s ní vyrovnávali především proto, že je velkým básníkem, jehož dílo musí inspirovat nás, pokud je budeme schopni z pozice našich tradic a naší zkušenosti pochopit.“ Svě vystoupení uzavřel prof. Svatoň hodnocením: „Ruská emigrace nebyla jen vyhnáním z rodného prostředí, nemůžeme v ní vidět jenom skutečnost násilí. Emigrace otevřela zároveň, byť v ruském duchu tvrdou rukou, dveře ruskému myšlení a ruskému umění na fórum světa. Sama Praha, která byla tradičně vnímána jako centrum tří kultur (české, německé a hebrejské), se po první světové válce stala domovem čtvrté kulturní entity – ruské. Nezdá se mi tudíž adekvátní ani termín ‚ruské zahraničí‘ (russoje zaruběžje), kterým jsou označováni spisovatelé působící vně ruské geografické hranice. Smysl jejich působení je tak nesmírně ochuzován. ‚Ruským zahraničím‘ zůstali jen autoři, kteří se pro svůj pokročilý věk (nebo z jiných důvodů) nedokázali vymanit z lokálních poměrů někdejší vlasti a žili nostalgii po minulém životě (Averčenko například). To, co vnímáme jako odkaz nejvýznamnějších autorů, překračujících ruské hranice fyzicky i duchovně, je jejich zásah do kulturního povědomí Evropy, nebo spíše, jak zní pojem jednoho z nejlepších českých duchů, Jana Patočky, do kulturního povědomí ‚doby poevropské‘.“

v Plzni (v režii Vendelína Budila) a pražské Národní divadlo (v režii Jaroslava Kvapila). Nejvýznamnější představitelé moderní české divadelní režie vytvořili na základě Čechovových her své vrcholné inscenace. Od Otomara Krejčí přes Jana Kačera, Jana Grossmana či Ivana Rajmonta až k Petrovi Lébloví či Vladimíru Morávkovi se rozprostírá série jedinečných inscenací, která dovoluje hovořit o české čechovovské inscenační tradici.

Čechovovské jubileum rámovalo i X. Celostátní rusistický seminář v Lysé nad Labem a Intenzivní kurs pro učitele ruského jazyka v Houštce. Jméno Mistra znělo dokonce i na 6. Mezinárodní přehlídce dětských pěveckých a tanečních souborů v Příbrami, kde velmi dobře vystoupil taneční soubor z města Čechov. Původně vesnice Lapasňa povýšená právě před padesáti lety na město přijala jméno spisovatele, který v této oblasti a zejména v nedalekém Melichovu působil sedm let.

Ve dnech 26.–27. listopadu 2004 se uskutečnil **Mezinárodní Čechovovská konference**, kterou pořádají Ústav slavistických a východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Katedra rusistiky a lingvopedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, Česká asociace rusistů, Slovanská knihovna při Národní knihovně České republiky a Divadelní ústav Praha pod názvem

JAK ČTEME RUSKÉ KLASIKY.

Ve druhé polovině 20. století zdůraznila literární věda i veškeré myšlení o literatuře význam čtení, percepce a imaginace jako vůdčí devizy při práci s texty. Chceme proto zaznamenat proměny, k nimž dospěla interpretace ruské klasické literatury, zejména v divadelních inscenacích, které vždy byly nejcitlivějším ukazatelem nových pojetí slovesných textů.

Konference se bude konat v Národní knihovně ČR a na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Její součástí budou divadelní a knižní výstavy, večer ruských romancí v Černé labuti a divadelní představení *Tisíc a jedna vášeň* v poetické vinárně Viola.

Hašler má hašlerky – Suchý sušenky

Na setkání se stodvacetipětiletým Karlem Hašlerem (31. 10. 1879–21. 12. 1941) mě pozval sympatický mladý hlas redaktora Dobrého jitra (ČRo 2, 5. 9. 2004). Rozezpívána dobrojitrivou předeheru spěchám s hašlerkou a padesátikorunou v kapse (bude se prý nepřetržitě vybírat na pomník) na Ovocný trh v Praze. Volám kdekomu. Lákám lenochy na veřejný sborový zpěv hold Starým zámeckým schodům, Topolům a hlavně té naší Písničce české, kterou kdysi zpívala máma, babička, tety, zkrátka všichni. Spěchala jsem zkontrolovat, zda se neozve místo „... písničky z Moravy, Slovenska, z Čech“ nehorázná aktualizace „... písničky z Moravy, Slezska a z Čech“. Hašler v té výzvě ke zpěvu totiž jaksi opomenul Zakarpatskou Ukrajinu –

toto bílé místo trefně na podiu zaplnil parodií J. Klapka s kytarou, teď už i s konkurenčním šviháckým synkem Janem a hlavně s Ruským salonem – to byla bomba! Spontánní odezva na Ruský salon, na ruské písně – fandil jim i K. Hašler – byla pro mne nejradostnějším zážitkem (jsem totiž ruštinářka starodávného ražení).

Setkání s Hašlerem předčilo veškeré mé

očekávání. Střídání sólistů, skupin, blok za blokem, zajímavá vyprávění (Hašlerův syn přivezl z Ameriky jímavý dopis své matky), výborní konferenciéři, vždy znovu se objevující Šlapeto dobře naladěné, neunavené. Ostatně i publikum bylo v transu. Lidé se hrnuli na lavice sotva se někde uvolnilo místo, davy koldokola zpívaly nebo tancovaly. Hašleriáda bude snad opakována – odhlasovali jsme to pod širým nebem. Spontánní průběh, střídání žánrů, všeobecná radost. Potlesk následoval kdykoli nastoupilo Šlapeto. Divoký aplaus se strhl po vystoupení J. Klapky, Ruského salonu. Houslista A. Shonert s klavíristkou Natálií (matka) nadchl publikum citlivými improvizacemi na melodii Hašlerových písní. Obdobně kytarista Š. Rak – jeho

premiérový přednes písně o vesničce v údolí šumavském – text prý zaslal v motáku K. Hašler z německého koncentráku – to byl asi vrchol vlasteneckých vášní, jimiž se ostatně zásadně nešetřilo. Jen mě mrzí, že krásné souvislosti s lahůdkami jako Hašler má hašlerky a Suchý sušenky, mohou napadnout právě Jiřího Suchého, kdežto já je nanejšť ukradnu do nadpisu. *PhDr. J. Vacková*

Dmitrij PRIGOV

V jediné premiéře, která byla zároveň i derniérou se uskutečnilo 2. září 2004 divadle ARCHA setkání se pozoruhodnou osobností ruské kultury Dmitrijem Alexandrovičem PRIGOVEM (nar. 1940). Je jedním ze zakladatelů ruského conceptualismu, autorem tří svazků sebraných básnických spisů, výtvarných objektů, zvukových textů, poetických performancí, výstav a dvou románů. Patří k nejdiskutovanějším tvůrcům současné ruské kultury. Jedni v něm vidí zosobnění avantgardy a undergroundu, druzí představitel oficiálního umělce.

Jeho první pražské vystoupení se jmenovalo Mantra vznešené ruské kultury a bylo

po všech stránkách pozoruhodné. Svě vystoupení zahájil videofilmem, ve kterém vytahuje z kbelíku živého kapra, postupně jej omotává toaletním papírem a vyměňuje si s ním – z úst do úst – jakousi bílou pěnu, snad šlehačku ... je to nepěkné. Svě chování sám označuje jako znepokojivé, ale tvrdí, že je to jen stylizace.

Vzdělaný Prigov rozhodně nenechává nikoho lhostejným, jeho přednes často přechází do zpěvu či jiných, těžko popsatelných zvuků – pracuje v oblasti křížení živé artikulace, obrazu, textu, zvuku a záznamu. Extrémně zvýrazňuje různé styly, ideologie a postupy. Předvádí je a zároveň zkoumá. Říká, že to je radikální básnická praxe, nový typ uměleckého chování. Možná, snad.

Nejslavnější ruské duo...

(Pokračování ze str. 1)

Jsou mnohonásobnými vítězi Grušinského festivalu autorské písně (ruská obdoba naší bývalé Porty). Sergej Nikitin začal psát v roce 1963 písně na slova básníků. Zhudebnil verše Borise Pasternaka, Andreje Vozněsenského, Ilji Erenburga, Juny Móricaové a dalších, ale i ruské překlady J. R. Kiplinga a W. Shakespeara. Kromě písňové tvorby je také autorem hudby k mnoha divadelním hrám, včetně muzikálů, ke kresleným i hraným filmům

z nichž je u nás nejnámější Moskva slzám nevěří. Oba vystupovali na mnoha světových scénách, mimo jiné také v pařížském Odeonu a na americkém festivalu Woodstock, společně s Peterem Seegrem.

Tatjany a Sergeje Nikitinových si velmi vážil i Bulat Okudžava: „... je to umění minimálními prostředky vyjádřit velké city. Jestli zpěvák populární hudby ukazuje v písni svůj hlas, tak Nikitinovi otevírají poetický smysl, jestli tento zpěvák zpívá pro Vás, tak Nikitinovi zpívají o vás.“

Diváci 80. Salonu si s Tatjanou a Sergejem zpívali a bouřlivě aplaudovali vystoupe-

Úspěch české rusistiky

Mezi nejlepší účastníky Mezinárodní olympiády v ruském jazyce, která se uskutečnila ve dnech 20.–26. června 2004 v Moskvě, patřili mladí čeští rusisté. Ve velké konkurenci se stal absolutním vítězem student gymnázia ve Slaném Petr Bílý, zlaté medaile přivezly Tereza Dotlačilová z Ekogymnázia Praha, Renata Granátová z Gymnázia J. Heyrovského v Praze, Ivana Kozaková z Gymnázia v Klatovech a Dana Špačková z Gymnázia v Jaroměři. Bronzovou medailí byl oceněn Pavel Novák z Gymnázia v Přerově.

Mezinárodní olympiáda v ruském jazyce se koná v Moskvě každé tři roky – letos se jí zúčastnili studenti z třiceti šesti zemí. Naším úspěšným reprezentantům blahopřáli při příjetí na českém velvyslanectví v Moskvě rada vyslanec Radek Matula, kulturní atašé Zdeněk Okůnek a při příletu do Ruzyně i předseda České asociace rusistů Jiří Klapka.

Vasil Kuzan v Praze

Příkladem osvíceného mecenáše je autodo-pravce Ivan Rega, který s námi spolupracuje zejména při přepravě dětí na ozdravné pobyty a čas od času také přiveze z Ukrajiny zajímavou osobnost. Tou je bezesporu rovněž populární ukrajinský básník a textař Vasil Kuzan (1963), který v květnu navštívil Prahu. Občanské sdružení Ukrajinská iniciativa v čele s předsedou, výborným muzikantem, Viktorem Rajčincem uspořádalo ve svém sídle 20. května 2004 besedu s básníkem.

Příjemný muž, jehož portréty jistě zdobí ne jeden dívčí pokojíček, je absolventem Matematické fakulty Státní univerzity v Užhorodě, vydal čtyři sbírky veršů Utrápená mlčení (Zagublene movčannja), Demoni dívčích degustací (Demoni divočich degustacij), Verlibrido a Zlato Karpat. Citlivý lyrik, ale i filozof, humorista i milenec života a „všech krás světa“ hovořil s vtipnou nadsázkou a na druhý den se představil i jako recitátor při slavnostním zahájení celostátní přehlídky ARS POETICA.

ní slavné dvojice, které například časopis Čechija segodnja 10/24 hodnotil jako jednu z nejvýznamnějších kulturních událostí v naší republice v září 2004. Poděkování patří bývalému kulturnímu atašé Velvyslanectví ČR v Ruské federaci, dr. Zdeňku Okůnkovi, který vystoupení zprostředkoval, společnosti Jason Travel, nesoucí největší část finančních nákladů i manželům Nině Diviškové a Janu Kačerovi, kteří se společně s Jiřím Klapkou podíleli na zabezpečení pražského pobytu Nikitinových. Tatjana a Sergej byli srdečným přijetím přátel i diváků dojatai a slíbili přijet znovu.

ARS POETICA

Puškinův památník 2004–2005

XXIX. ročník

Doporučení k organizování festivalu

I. Cíl festivalu

Prostřednictvím přehlídek uměleckého přednesu ruské poezie, prózy a písní přispívat k poznávání ruské kultury a umění.

II. Pořadatelé festivalu

Společnost přátel národů východu, Česká asociace rusistů, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury ČR.

III. Účastníci festivalu

Na přehlídkách „ARS POETICA – Puškinův památník“ mohou vystoupit žáci ZŠ, studenti učilišť, středních a vysokých škol.

IV. Obecné zásady

1. Program je přednesen zpravidla v jazyce ruském. Pokud účastník nestuduje ruštinu, může být text rusky písničím autora přednesen v jiném jazyce. Do celostátní přehlídky postupují pouze vystoupení v ruském jazyce
2. Účastníci neopakují program, s nímž vystoupili v minulých ročnících.
3. Pořadí vystoupení určuje organizační výbor.
4. Délka vystoupení v kategoriích jednotlivců (i duo, trio) do 7 minut, kolektivů do 10 minut.

V. Oblasti vystoupení

A. Oblast slovního projevu:

přednes poezie, prózy, dramatické scénky, pásma a montáže, ve kterých převládá mluvené slovo

1. žáci ZŠ a) 1.–9. roč. – sólová recitace
2. žáci ZŠ 1.–9. roč. – kolektiv do 10 členů
3. studenti SŠ, SOU, VŠ – sólová recitace
4. studenti SŠ, SOU, VŠ – kolektiv do 10 členů

B. Oblast hudebního projevu:

zpěv – sólo, duo, trio – písně, árie apod., pásma a montáže, ve kterých převládá zpěv

5. žáci ZŠ. a) 1.–9. roč. – sólo, duo, trio
6. studenti SŠ, SOU, VŠ – sólo, duo, trio

C. Oblast slovního i hudebního projevu:

absolventi VŠ

Interpreta(y) doprovází dospělá osoba, která vystoupení připravila. Hudební doprovod (u obou soutěžních oblastí) tvoří maximálně tři osoby.

VI. Termíny konání přehlídek

okresní – do konce února 2005

regionální – do konce března 2005

celostátní – 20. května 2005

mezinárodní prezentace – září až říjen 2005

VII. Průběh festivalu

Okresní a regionální přehlídky

Okresní koordinační rady SPNV, případně regionální výbory ČAR soustředí a zorganizují okresní či regionální přehlídky. Jmenují umělecky i jazykově kvalifikované odborné poradce. Po ukončení okresní či regionální přehlídky odešle příslušná OKR SPNV nebo RV ČAR přihlášku reprezentantů okresu či regionu do celostátní přehlídky – ČKR SPNV, V Závěťtí 4, 170 00 Praha 7 (nejvýše osm vystoupení).

Mezinárodní přehlídka a prezentace

Výběr účastníků provede porota celostátní přehlídky s přihlédnutím k dramaturgickému pojetí mezinárodní přehlídky a prezentace.

VIII. Při výběru vystoupení sledují odborní poradci

- volbu textu vzhledem k možnostem recitátora a pojetí textové předlohy,
- jazykovou úroveň – přízvuk, výslovnost, intonaci,
- umělecké ztvárnění – emocionální stránku výkonu, fantazijní předpoklady a představitost,
- technické ztvárnění – znalost textu a jeho členění, rytmus a dynamiku výkonu, pohybovou kulturu a mimiku, délku vystoupení,
- celkový dojem z vystoupení – působivost projevu, originalita výkonu, osobitost interpreta,
- po skončení přehlídky sestaví poradci **závěrečnou zprávu**, kde uvedou
  - místo a termín konání přehlídky,
  - jména odborných poradců,
  - počet účastníků, jmén reprezentantů okresu nebo regionu s přesnou adresou školy a bydliště, jejich umístění, repertoár, se kterým zvíťazili,
  - jméno a adresu osoby, která účastníka připravila.

Sdělí svá stanoviska a uvedou zvláštnosti, jež se v průběhu přehlídky vyskytly. Zprávu prostřednictvím příslušných OKR SPNV nebo ČAR zašlou České koordinační radě.

Odborní poradci v závěru přehlídky posoudí jednotlivá vystoupení za účasti interpretů a jejich pedagogů.

Celostátní přehlídka Festivalu ARS POETICA

ARS POETICA – Puškinův památník 2004 je synonymem pro 38. ročník přehlídky uměleckého přednesu ruské poezie, prózy, dramatu a písní. Celostátní přehlídka proběhla 21. května 2004 v Ruském středisku vědy a kultury v Praze. Na slavnostním zahájení přivítal předseda ČAR Mgr. Jiří Klapka mezi hosty i mimořádného a zplnomocněného velvyslance Ruské federace Alexeje Leonidoviče Fedotova, který velmi srdečně pozdravil zúčastněné, ocenil význam české rusistiky ve světovém měřítku, i našeho Puškino-památníku, který je nejstarší přehlídkou tohoto druhu na světě. Dalším milým hostem byl mužný ukrajinský básník Vasil Kuzan. Přednesl ukázkou vlastní tvorby v ruštině a nadchl diváky vtipným obsahem veršů i interpretací. Se svým programem vystoupili poté jak jednotlivci, tak kolektivy téměř z celé republiky. Program nabídl pestrou škálu témat, žánrů: nejčastěji zněla Puš-

kinova poezie, Okudžavovy texty a zpívaly se lidové písně.

Nadšení publika sklídl nejmladší účastník –

Dima Kitenko, který přijel z brněnské mateřské školky a recitoval dětské verše. Stejně byla oceněna i vystoupení v kategorii dospělých – Mgr. Marie Kubátové za interpretaci šansonů, či Anděly Vrtělové za přednes básně Žuravli, zpěv Mgr. Radka Bílého, či Mgr. Světlany Kalouskové. Ze školních kolektivů byla

jako již tradičně velice zajímavá práce Mgr. Klaudivie Eibenové se žáky z ostravské základní školy. Mezi sólisty velmi zaujal student Filozofické fakulty MU Brno Jakub Kostelník s vlastními překlady básnířky Zinaidy Gippiusové, který získal hlavní cenu udělovanou Českou asociací rusistů a firmou JR TOUR – zájezd do Petrohradu.

Všichni účastníci obdrželi vedle dalších

dárků novou půvabnou sbírku veršů Ljubov Vondrouškové. Poprvé se udělovaly Ceny Velvyslanectví Ruské federace – Mgr. K. Eibenové, kolektivu Univerzity J. E. Purkyně a Gymnázia ve Slaném.

V letošním ročníku se osvědčilo také větší zapojení dětí z rusky hovořících rodin (Brno, Praha). Optimismus vzbuzuje vystoupení dětí našich rusistů, např. Ivana Bílého, Ivy Celerové, Jana Klapky či Dorotky a Rozálie Ryčlových. Laureáti soutěže, jak se s odstupem času ukazuje, jsou úspěšní nejen v celostátním, ale rovněž v mezinárodním měřítku a nezřídka v rusistice i v umělecké oblasti. Vždyt cílem tohoto projektu je přispívat k poznávání ruské kultury a umění, dále probouzet a posilovat zájem o ruštinu. V neposlední řadě jde o přehlídku pedagogického vedení – učebních trendů, prezentací metod a příležitosti k setkání. Letošní vysoká úroveň i počet nadšených rusistů potvrdil, že přehlídka – v zrcadle doby i v konfrontaci se současností – smysl má.

MgA. H. Kožová

Na kresbě Vlastimila Kačírka Alexandr Sergejevič Puškin a Dolly Fickelmontová žijící v Čechách.